

Recenzija
apie Gintarės Šatienės daktaro disertaciją
„KORUPCIJOS SOCIALINĖS IR TEISINĖS APIBRĖŽTIES ĮTAKA
KORUPCINIŲ VEIKŲ TYRIMO METODIKŲ
KONCEPCIJOS POKYČIAMS“

Prof. dr. Hendryk Malevski

Šiaulių universitetas

Architektų g. 1, LT-78366 Šiauliai, Lietuva

El. paštas henryk.malewski@gmail.com

Viena opiausių šiuolaikinės visuomenės problemų yra korupcija, kuri kaip pavojinga liga pažeidžia tam tikrus valstybės institutus. Daugelis žmonių korupcija vertina kaip neigiamą šešėlinės gyvenimo pusės reiškinį, bet kartu tą reiškinį dalis visuomenės toleruoja kaip „neišvengiamą blogį“, ypač jeigu tai paliečia tiesioginius jos interesus¹. Viena ryškiausių korupcijos problemų – jos mastas. Viena vertus, remiantis įvairiais tyrimų duomenimis, Lietuvoje per metus turime dešimtis, o gal ir šimtus tūkstančių korupcijos atvejų, kita vertus, per metus teismai priima tik kelis šimtus nuosprendžių dėl tokių nusikalstamų veikų. Ši disproporcija negali būti paaiškinta vien tik šių veikų labai dideliu latentškumu. Viena priežasčių gali būti susieta ir su neadekvačiu, nevienareikšmišku korupcijos, kaip tam tikro reiškinio apibūdinimu įvairiuose moksluose (sociologijoje, teisėje, kriminologijoje, kriminalistikoje ir kt.), ir kasdieniame gyvenime.

Korupcijos reiškinys žinomas nuo seniausių laikų, apie tai liudija ir senovės teisės šaltiniai². Galima pagrįstai teigti, kad korupcija atsirado kartu su tam tikrais viešosios valdžios institutais, arba kitaip tariant – su valstybe. Kiekviename istoriniame periode korupcijos reiškinys turėjo savo specifinių bruožų. Valdžia ir atskirų grupių, luomų ar klasių atstovai taip pat skirtingai vertino šį reiškinį. Senovėje ir viduramžiais valdovai griežtai, o tam tikrais periodais ir žiauriai baudavo savo biurokratinio aparato atstovus už

¹ Pavyzdžiui, Kojder A. Korupcja i poczucie moralne Polaków / Kondycja moralna społeczeństwa polskiego. Pod red. J. Mariańskiego. Kraków, 2002.

² Christian Dr., Fisanick A., Csonka P. ir kt. *Šiuolaikinis nusikalstamumas*. Red. Tadas Klimas. Kaunas, 2002. P. 18–19; Justickis V. *Kriminologija*. 1 dalis. Vilnius, 2001. P. 344–345; *Measures to prevent corruption, Study of European Centre for Parliamentary Research and Documentation in the EU Member States*. Strasbourg, 1999. P. 36–42.

korupcinio pobūdžio nusikaltimus. Tačiau dažniausia tai buvo kova su „vėjo malūnais“, todėl laikui bėgant atsirasdavo ir savotiškas leidžiamumas pasipelnyti iš užimamų pareigų. Pavyzdžiui, Rusijoje valstybės tarnautojo vieta buvo vadinama „хлебное место“ (šią sąvoką galima išversti kaip „vieta, kuri maitina“) ne dėl gaunamo atlyginimo, kuris neretai būdavo skurdokas, bet todėl, kad atsirasdavo galimybė pasipelnyti kitais būdais. Svarbiausia buvo būti lojaliu savo viršenybei, vykdyti skirtas funkcijas ir užduotys bei neperžengti protingumo ribų bandydamas pasipelninti. Tokiu būdu valstybės, jeigu ne skatino, tai ir aktyviai nekovojo su korupcijos reiškiniais. Tačiau jau XIX ir ypač XX a. situacija keičiasi. Korupcija kaip viena labiausiai latentinių ir pavojingų nusikalstamumo pasireiškimo formų tampa grėsmingu reiškiniumi, darančiu neigiamą įtaką ekonominei ir socialinei valstybių raidai. Kova su korupcija arba bent jos deklaravimas tampa reikšmingu politinės kovos įrankiu.

Šiandien tarptautinės organizacijos, taip pat Jungtinių Tautų Organizacija, Europos Taryba ir Europos Sąjunga mato pavojus, kuriuos kelia korupcija. Jų parengta ir daugumos šalių buvo ratifikuota nemažai konvencijų ir kitų antikorupcinių aktų³. Tarptautinės

³ Baudžiamosios teisės konvencija dėl korupcijos. Oficialus konvencijos vertimas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 23-853; Civilinės teisės konvencija dėl korupcijos. Oficialus konvencijos vertimas. *Valstybės žinios*, 2002, nr. 126-5733.; Jungtinių Tautų konvencija prieš korupciją. Oficialus konvencijos vertimas. *Valstybės žinios*, 2006, nr. 136-5145; Europos Sąjungos Tarybos 2003 m. liepos 22 d. Pamatinis sprendimas 2003/568/JHA dėl kovos su korupcija privačiame sektoriuje. *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*. 2003-07-31, 19/6t. L192/54; Europos Tarybos 1995 m. liepos 26 d. Konvencija dėl Europos Bendrijos finansinių interesų apsaugos, parengtos remiantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu. Protokolas, parengtas vadovaujantis Europos Sąjungos sutarties K.3 straipsniu, pridedamas prie Konvencijos dėl Europos Bendrijų finansinių interesų

organizacijos priima ne tik teisinius aktus, bet ir steigia tam tikras specializuotas institucijas. Pavyzdžiui, Europos Komisija įsteigė Europos kovos su sukčiavimu tarnybą (OLAF), kurios tikslas buvo apsaugoti Europos finansinius interesus, kovoti su sukčiavimu ir korupcija. Ši institucija atlieka ne tik tyrimus, bet ir organizuoja valstybių narių atitinkamų specializuotų institucijų bendradarbiavimą, koordinuoja šią veiklą ir renka informaciją. Pastaruoju metu OLAF įsteigė naują interneto sistemą, leidžiančią piliečiams tiesiogiai informuoti apie ES lėšų įsisavinimo pažeidimus, korupciją ir kitus finansinius nusikaltimus.

Pastaruoju metu korupcijos problemą įvairios mokslo sritys: sociologijos, ekonomikos, etikos, teisės, kriminologijos, kriminalistikos ir kt. Kiekvienas mokslas iš savo pozicijų nagrinėja korupciją kaip visuomenės gyvenimo reiškinį, bando ją apibūdinti ir nurodyti pagrindinius bruožus. Vyksta teisinių, ekonominių ir kitų instrumentų, galinčių sustabdyti korupcijos paplitimą, paieškos.

Kriminalistikos mokslas kaip vienas svarbiausių kovos su nusikalstamumu, taip pat ir korupcija, įrankis rengia šių nusikalstamų veikų aiškinimo, tyrimo ir užkardymo metodus, būdus, rekomendacijas ir metodikas. Nors kriminalistika yra savarankiškas mokslas, bet jo tyrimo objektais yra neteisėtos, visuomenei pavojingos veikos (dažniausia – nusikalstamos veikos) ir teisėsaugos institucijų veikla nukreipta į tokių veikų aiškinimą, tyrimą ir užkardimą. Šis teiginys parodo kriminalistikos funkcijas ir vietą bei jos priklausomumą nuo teisės. Vienas kriminalistikos pradininkų, austrų mokslininkas Hans Gross, rašė, kad pagal prigimtį kriminalistika prasideda tik ten, kur pagal prigimtį savo darbą baigia baudžiamoji teisė. Materialiosios baudžiamosios teisės dalyku yra nusikalstamos veikos ir bausmės tyrimas, o formalioji baudžiamoji teisė (procesas) sprendžia materialiosios baudžiamosios teisės taikymo taisykles. Bet kaip, kokiu būdu yra padaromi nusikaltimai, kaip tirti šiuos nusikaltimų darymo būdus ir juos išsiaiškinti, kokie buvo nusikaltimų motyvai, tikslai ir kt. – į visus šiuos klausimus negali atsakyti nei baudžiamoji teisė, nei procesas. Tai kriminalistikos dalykas⁴. Kriminalistika formavosi ir vystėsi kaip tarpdisciplininis arba, kaip dabar dažnai rašoma – sintetinės prigimties (integralus) mokslas⁵. Kriminalistikos mokslas adaptuodavo, pritaikydavo gamtos, technikos ir kitų mokslų laimėjimus nusikaltimų aiškinimo, tyrimo ir užkardymo uždaviniams spręsti. Tarp svarbiausių šiuolaikinių krimi-

apsaugos. Oficialus konvencijos ir protokolo vertimas. *Valskybės žinios*, 2004, nr. 112-4178 ir kt.

⁴ Ганс Гросс. *Руководство для судебных следователей как система криминалистики*. Москва, 2002. С. VII.

⁵ E. Kurapka, H. Malevski, E. Palskys, S. Kuklianskis. *Kriminalistikos technikos pagrindai*. Vadovėlis. Vilnius, 1998. P. 9–12.

nalistikos mokslo uždavinių yra atskirų nusikalstamų veikų rūšių tyrimo metodikų tobulinimas.

Nors kriminalistikoje turima nemažai darbų, skirtų įvairiems korupcijos aspektams nagrinėti, taip pat ir disertacijų⁶, tačiau dėl šio reiškinio sudėtingumo, latentškumo ir labai didelę įtaką darančių veiksnių, būtina nuolat tobulinti korupcinių veikų tyrimo metodikas.

Galima sutikti su G. Šatienės teiginiu, kad korupcijos apibrėžties ir jos įtakos korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimo metodikų problematiką tikslinga nagrinėti trimis lygmenimis: teoriniu, metodiniu ir taikomuoju. Tobulinant korupcijos atvejų atskleidimą ir tyrimą, t. y. metodinį ir taikomąjį korupcijos problematikos lygmenis, visų pirma būtina išspręsti korupcijos apibrėžties teorinę problematiką, t. y. pateikti tikslią ir aiškia teisinę korupcijos reiškinio apibrėžtį⁷. Teisinė korupcijos apibrėžtis yra svarbiausias kriminalistinės nusikaltimo charakteristikos elementas ir drauge sudaro teorinį pagrindą šios nusikalstamos veikos tyrimo metodikoms kurti⁸.

Korupcijos reiškinio apibrėžties problema yra kartinė apibūdinant teisinę šią nusikalstamą veiką. Teisinis korupcijos apibūdinimas yra pagrindinis šios nusikalstamos veikos tyrimo metodikos elementas. Todėl ir G. Šatienės disertacijoje pagrįstai akcentuojama šiuolaikinės korupcijos apibrėžties reikšmė tobulinant šių veikų tyrimo metodikų koncepciją.

Autorė problemą apibūdino, išskeldama tokius klausimus:

- 1) Ar tiksli korupcijos apibrėžtis teisės normose?
- 2) Ar yra (jeigu taip, tai kodėl) skirtumas tarp visuomenės korupcijos lygio suvokimo ir realios korupcinių veikų statistikos?

⁶ E. Lipnickas. *Šiuolaikinės kyšininkavimo ikiteisminio tyrimo kriminalistinės metodikos koncepcija: samprata ir ypatumai Lietuvoje*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, 2006.

⁷ G. Šatienė. *Korupcijos socialinės ir teisinės apibrėžties įtaka korupcinių veikų tyrimo metodikų koncepcijos pokyčiams*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, 2008. P. 5; Ahlf E. H. Zum Korruptionsbegriff. *Kriminalistik*, 1996, nr. 3; Bielecki Z. Fenomen korupcji. *Diagnoza. Przegląd policyjny*. 2002, nr. 2

⁸ Pakštaitis L. *Baudžiamoji atsakomybė už kyšininkavimą pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą: teorinės ir praktinės problemos*. Daktaro disertacija. Vilnius, 2004; Kuconis P. Nusikaltimų finansams, tiriamų sumarinio proceso tvarka, kriminalistinė charakteristika ir įrodinėtinos aplinkybės. *Kriminalistikos ir teismo ekspertizės problemos: mokslo darbų rinkinys*. Vilnius, 1996; Kuklianskis S. Matulienė S. Kriminalistinės nusikaltimų charakteristikos samprata. *Jurisprudencija*. 2002. T. 29 (2); ŠATIENĖ G., ŠATAS M. Korupcinių veikų kriminalistinės charakteristikos požymių reikšmė ir jų nustatymo galimybės. *Kriminalistika ir teismo ekspertizė: mokslas, studijos, praktika*. ISBN 978-9955-19-064-6. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2007. P. 174–179.

- 3) Kokiomis metodinėmis rekomendacijomis vadovautis pareigūnui, tiriančiam korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas?
- 4) Ar įmanoma rengti naujas arba peržiūrėti ir patikslinti jau anksčiau parengtas metodines rekomendacijas, skirtas korupcinio pobūdžio nusikalstamosioms veikoms atskleisti bei jas tirti, jeigu nėra aiškios teisinės korupcijos apibrėžties, o esama neatitinka šių dienų Lietuvos visuomenėje vyraujančios vertybių skalės, moralės, kultūros?
- 5) Kaip ir kokiais požymiais remiantis tyrėjui teisingai pasirinkti korupcinio pobūdžio nusikalstamos veikos tyrimo kryptį, metodiką?⁹

Vyrauja nuomonė, kad nusikalstamos veikos, pavyzdžiui, kyšio, neteisėto atlyginimo priėmimas, papirkimas, neatsiejamos nuo korupcijos sąvokos. Akivaizdu, kad korupcija apima šiuos nusikaltimus, tačiau neapsiriboja vien tik jais. Prie korupcijos priskiriamas nepotizmas, apmokamas protekcionizmas ir kitos veikos¹⁰. Siekiant plėsti kriminalistikos mokslo galimybes korupcijos tyrimo ir prevencijos srityse, būtina išsiaiškinti ir kriminalistinę šio reiškinio sampratą. Svarbu atsakyti į klausimą: ar galima atrasti kriminalistinius korupcijos požymius ir charakterizuoti tas nusikalstamas veikas kriminalistiniu požiūriu? Reikia pastebėti, kad iki šiol kriminalistinė korupcijos samprata Lietuvoje išsamiai nebuvo nagrinėta. Korupcija analizuojama tik kriminologijos, sociologijos, baudžiamosios teisės ir kitų mokslų kontekstuose, nušašalėje paliekant kriminalistiką.

G. Šatienė su korupcijos apibrėžtimi susijusius klausimus šiame disertaciniame darbe nagrinėjo atsižvelgdama į naujausius kriminalistikos ir kitų mokslų pasiekimus, vertindama teisinės bazės pasikeitimus, praktiką ir jos poreikius Lietuvoje. Darbe atskleidžiama korupcijos sampratų įvairovė, jų ypatumai skirtingų mokslų kontekstuose, susisteminti ir išskiriami pagrindiniai korupcijos požymiai, būdingi skirtingiems korupcijos apibrėžimams. Išskyrus minėtus požymius, jie sugretinami su korupcinio pobūdžio nusikalstamosioms veikoms, įtvirtintoms LRBK, būdingais bruožais. Taip nustatoma, kurios minėtų veikų ir kada gali būti vadinamos korupcija, o kurios – ne. Analizuojama ir vertinama bendrų korupcijos sampratų būdingų bruožų įtaka atskleidžiant ir pasirenkant korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, rengiant ir tobulinant šių veikų tyrimo metodikas, nagrinėjamos su tuo susijusios teorinės ir praktinės problemos. Disertacijoje išanalizuotų socialinės ir teisinės korupcijos apibrėžties bruožų raiškos ir jų įtakos korupcinio

pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimo metodikų tendencijoms aspektų pagrindu pateikiamos metodinės rekomendacijos, skirtos vienodai korupcijos sąvokai įtvirtinti, korupcinio pobūdžio nusikalstamosioms veikoms atskleisti, ikiteisminiam tyrimui ir profilaktikai efektyvinti, korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimų metodikoms rengti, šių metodikų vietai kriminalistinės metodikos sistemoje apibrėžti ir joms tobulinti¹¹.

Disertacinio darbo tikslas – išanalizuoti socialinę ir teisinę korupcijos apibrėžtį, įvertinant teisinės korupcijos apibrėžties socialinį veiksmingumą, bei išnagrinėti šių apibrėžčių įtaką korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimo metodikų koncepcijos pokyčiams.

Autorė išskėlė šiuos uždavinius:

1. Išnagrinėti ir susisteminti socialinės ir teisinės korupcijos apibrėžties požymius.
2. Nustatyti ir išskirti bendrus bruožus, būdingus skirtingiems bandymams interpretuoti korupciją.
3. Įvertinti teisinės korupcijos apibrėžties socialinį veiksmingumą teisėkūros ir teisės taikymo lygmenimis.
4. Įvertinti korupcijos apibrėžties skirtingų mokslų aspektais pritaikymo galimybes tobulinant kriminalistikos metodikos koncepciją, rengiant korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimo metodikas ir pasirenkant korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimo metodiką.
5. Išskirti galimus korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimo metodikų koncepcijos, klasifikacijos ir struktūros pokyčius, atsižvelgiant į bendruosius skirtingiems korupcijos interpretavimams būdingus bruožus.
6. Suformuluoti ir pateikti bendrą ir socialiniais, ir teisiniais požymiais grįstą korupcijos apibrėžtį, vartotiną nagrinėjant teisinio korupcijos reguliavimo problemas¹².

Disertacinio tyrimo pradžioje autorė išskėlė kelias hipotezes. Pagrindinė tyrimo hipotezė yra priežastinė (kazualinė). Teisinės bazės netobulumas, įstatymų leidėjo negebėjimas greitai reaguoti į naujų teisės aktų poreikį, kuris atitiktų sparčią visuomenės raidą ir suvienodintų socialinę bei teisinę korupcijos apibrėžtį, korupcijos sampratų įvairovė daro neigiamą įtaką aiškių korupcijos faktų grindžiančių požymių nebuvimui, korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimo ir profilaktikos efektyvumui. Šios priežastys leidžia

⁹ G. Šatienė. *Korupcijos socialinės ir teisinės apibrėžties įtaka korupcinių veikų tyrimo metodikų koncepcijos pokyčiams*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, 2008. P. 6–7.

¹⁰ Alatas S. H. *The Sociology of Corruption. Singapore*, 1988.

¹¹ G. Šatienė. Korupcijos socialinės ir teisinės apibrėžties įtaka korupcinių veikų tyrimo metodikų koncepcijos pokyčiams. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, 2008. P. 11.

¹² G. Šatienė. *Korupcijos socialinės ir teisinės apibrėžties įtaka korupcinių veikų tyrimo metodikų koncepcijos pokyčiams*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, 2008. P. 12.

teigti, kad teisės normos, reglamentuojančios su korupcija susijusius klausimus, yra socialiai neveiksmingos tiek teisėkūros, tiek teisės taikymo lygmenimis. Tai didina korupcijos latentiskumą Lietuvoje ir menkina teisėsaugos institucijų galimybes su ja kovoti.

Disertacijoje buvo iškeltos šios darbinės tyrimo hipotezės:

1. Socialinė korupcijos apibrėžtis nesutampa su teisiškai korupcijos apibrėžtimi.
2. Teisės mokslai, apibrėždami korupciją, neatspindi šiuolaikinės situacijos, nes teisės normomis labiau siekiama pakeisti visuomenėje įsigalėjusias korupcines tradicijas, o ne stiprinti ir puoselėti antikorupcinę elgesį.
3. Teisinės korupcijos apibrėžties netobulumas Lietuvoje tą pačią veiką leidžia traktuoti skirtingai: kaip korupciją, kaip korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką, kaip kitokią pagal objektą nusikalstamą veiką arba kaip iš viso nusikalstamos veikos požymių neturintį įvykį.
4. Lietuvoje ne tik nėra konceptualių mokslinių darbų kriminalistikos metodikos klausimais, tačiau taip pat neaiški korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimo metodikų vieta kriminalistinės metodikos sistemoje ir metodikų klasifikacijoje.
5. Konkrečių, aiškių ir visuotinai pripažintų korupcijai būdingų bruožų trūkumas, taip pat korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimo metodikų stoka trukdo atskleisti ir išaiškinti korupcijos atvejus.
6. Korupcijai būdingų bruožų ir korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų požymių sugretinimas ir tapačių požymių išskyrimas aiškiai ir tiksliai padėtų konkrečią veiką priskirti korupcijai, sukurti tokią korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų tyrimo metodiką, kuri atspindėtų teisinės korupcijos apibrėžties socialinį veiksmingumą teisės įgyvendinimo lygmeniu, taip pat pasirinkti tinkamą tokios veikos tyrimo metodiką. Tai darytų teigiamą įtaką tokių veikų ištyrimo sėkmei¹³.

G. Šatienės disertacinis darbas yra aktualus tiek teoriniu, tiek praktiniu aspektu. Tyrimo medžiaga gali būti panaudota plėtojant kriminalistikos, baudžiamosios teisės, kriminologijos ir kitų socialinių mokslų atskirų institutų teorinius pagrindus, apibrėžiamų teorinių sąvokų ir definicijų panaudojimo tiriant atskirų rūšių nusikalstamas veikas ir formuojant kriminalistikos metodiką teorinius pagrindus, vietą ir reikšmę tyrimo procese, sprendžiant praktines korupcijos pasireiškimo ir tyrimo problemas.

Užsienio šalių praktikoje žinomos įvairios ko-

vos su korupcija formos. Pavyzdžiui, Vokietijoje teigiamų rezultatų pasiekta steigiant firmose ombudsmenų etatus.¹⁴

Pirmą kartą Lietuvoje kompleksiskai išnagrinėtos korupcijos sampratos skirtingų mokslų kontekstuose ir pateikiama bendrųjų korupcijos bruožų santykio su korupcinio pobūdžio nusikalstamoms veikoms būdingais požymiais analizė. Be to, siekiant pagrįsti atliktų teorinių tyrimų rezultatų reikšmę praktikai, kompleksiskai išnagrinėtos baudžiamosios bylos ir ikiteisminio tyrimo medžiagos dėl korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų. Siekiant įvertinti teisės normų, apibrėžiančių korupciją ir reglamentuojančių korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų atskleidimą, tyrimą bei profilaktiką, socialinį veiksmingumą, atliktas ekspertų, t. y. pareigūnų, tiriančių korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, ir mokslininkų interviu¹⁵.

Apibendrinant galima teigti, kad G. Šatienės disertacinis darbas „Korupcijos socialinės ir teisinės apibrėžties įtaka korupcinių veikų tyrimo metodikų koncepcijos pokyčiams“ ne tik atitinka tokiems darbams keliamus reikalavimus, bet ir yra teoriniu pagrindu kitoms, susietoms su korupcija, problemoms nagrinėti. Darbas yra reikšmingas ne tik kriminalistikos, kriminologijos ar teisės mokslų atstovams, bet ir sociologijos, etikos ir kitiems specialistams. Dėl disertacijos tarpdiscipliniškumo korupcijos reiškinį galima vertinti įvairiais aspektais. Autorė ne tik išstudijavo nemažai įvairių mokslinių šaltinių keliomis kalbomis, bet ir atliko išsamius empirinius tyrimus, kurie pagrindė padarytas išvadas.

Remdamasi gautomis G. Šatienė suformulavo šias rekomendacijas:

1. Korupcijos sąvokos negalima painioti su korupcinio pobūdžio nusikalstamomis veikomis. Rekomenduojama sociologijos, etikos, ekonomikos, viešojo administravimo, psichologijos ir kriminologijos mokslo kontekstuose vartoti korupcijos terminą, baudžiamosios teisės kontekste – korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų terminą, o kriminalistikos mokslo kontekste, atsižvelgiant į nusikalstamų veikų būdą, jų kompleksiskumą ir sistemiškumą, vartoti arba korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų (esant pavienėms nusikalstamoms veikoms), arba korupcijos (esant nusikalstamų veikų grupei, esant tarp jų ryšiams, bendriems korupcinio pobūdžio tikslams, motyvams ir pan.) terminus.
2. Įstatymų leidėjui siūlytina atskirti korupcijos ir korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų sąvokas

¹⁴ R. Buchert. Erfahrungen als Ombudsmann fuer Korruptionsbehaempfung. Kriminalistik, 2006. nr. 11. S. 665–670.

¹⁵ G. Šatienė. *Korupcijos socialinės ir teisinės apibrėžties įtaka korupcinių veikų tyrimo metodikų koncepcijos pokyčiams*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, 2008. P. 13–14.

¹³ G. Šatienė. *Korupcijos socialinės ir teisinės apibrėžties įtaka korupcinių veikų tyrimo metodikų koncepcijos pokyčiams*. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, 2008. P. 12–13.

ir įteisinti vienodą visuose teisės aktuose (pavyzdžiui, LR korupcijos prevencijos įstatyme, LR specialiųjų tyrimų tarnybos įstatyme ir kt.) korupcijos sąvoką apibrėžiant ją taip: „korupcija – tai korupcinio pobūdžio nusikalstamų veikų ir joms palankią aplinką sudarančių aplinkybių bei sąlygų sistema“. Korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką siūlytina apibrėžti taip: „tai priešinga visuomenei priimtoms teisės ir dorovės normoms, nulemta elgesio principų ir bendrųjų vertybių svarbos nuvertinimo, ignoruojanti viešuosius interesus ir pavojinga visuomenei nusikalstama veika, kuri pasireiškia naudojimusi turima valdžia (socialiniu ir teisiniu statusu) bei privačios gerovės arba statuso siekimu (savanaudiškais motyvais), kuriai turi įtakos maža veikos atskleidimo ir išaiškinimo rizika bei asmens poreikis gauti iš kito asmens kokią nors paslaugą ar materialines vertybes“.

3. Įstatymų leidėjui siūlytina LRBK įteisinti atskirą skirsnį, apimantį korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, jį pavadinti taip: „Korupcinio pobūdžio nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai“. Šiame skirsnyje siūlytina įtvirtinti tik *sensu stricto* korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas, kyšininkavimą, tarpininko kyšininkavimą ir papirkimą. *Sensu largo* korupcines veikas apibrėžiančių straipsnių dispozicijose atskira dalimi siūlytina numatyti tai, kad tais atvejais, kai veika padaryta viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ar kitiems asmenims naudos ir tos veikos padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nuslėpti, užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą, tuomet sankcija už šios veikos padarymą yra griežtesnė.
4. Korupcijos *sensu largo* atvejus tiriančioms institucijoms ir pareigūnams visais atvejais visų pirma siūlytina išsiaiškinti, ar tiriamoje veikoje nėra šių požymių: 1) veika padaryta viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas siekiant sau ar kitiems asmenims naudos ir 2) veikos padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nuslėpti, užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą, leidžiančių tą veiką identifikuoti kaip korupcinę, tik po to pasirinkti atitinkamą tos veikos tyrimo metodiką. Atsižvelgiant į tai, ar išryškėjo

šie požymiai, rekomenduojama rinktis atitinkamą veikos tyrimo metodiką.

5. Siekiant atriboti atskiras pavienes korupcinio pobūdžio nusikalstamas veikas nuo korupcijos, kuri yra kompleksinis reiškinys, būtina paruošti kriminalistinį korupcijos charakteristikos modelį, į kurį, be teisinių požymių, būtų ir socialiniai korupcijos bruožai. Į tokį modelį disertantė visų pirma siūlo įtraukti bruožus, kurie leistų atsakyti į šiuos klausimus: ar veikoje pasireiškia asmeninės naudos siekimas ignoruojant viešuosius interesus? Kokiais formaliais ar neformaliais, korupciniais santykiais pasireiškia elgesys. Siūloma pasinaudoti disertantės sudarytu pavyzdiniu kriminalistinės korupcijos charakteristikos modeliu, pateiktu disertaciniame tyrime.
6. Kuriant naujas ar koreguojant ir tikslinant jau esamas įvardytų nusikalstamų veikų rūšių tyrimo metodikas, jose būtina numatyti ir rekomendacijas, skirtas šiems požymiams išaiškinti: 1) ar veika padaryta viešojo administravimo sektoriuje arba teikiant viešąsias paslaugas; 2) ar veika padaryta siekiant sau ar kitiems asmenims naudos; 3) ar veikos padarymu siekiama ar reikalaujama kyšio, papirkimo arba nuslėpti, užmaskuoti kyšininkavimą ar papirkimą¹⁶.

Kova su korupcija tapo vienu Europos Sąjungos prioritetų. Nors baudžiamoji politika lieka atskirų valstybių nacionalinės teisės kompetencijoje, bet europinės institucijos vis dažniau priima rekomendacinio pobūdžio sprendimus, kur formuluoja savo principus ir neretai nurodo minimalias bausmes už tam tikras nusikalstamas veikas. Europinės institucijos siekia bendros suderintos šalių antikorupcinės strategijos.

2003 m. Europos Komisijos pranešime akcentuojama, kad būtina atskirti baudžiamąją teisinę korupcijos sampratą nuo socialinio-ekonominio jos apibūdinimo. Tai susieta su skirtingais prevencijos ir kovos su korupcija tikslais¹⁷. Šitie ir kai kurie kiti Europos Komisijos ir kitų tarptautinių organizacijų sprendimai dėl organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos tiesiogiai yra susiję su G. Šatienės atliktu disertaciniu tyrimu ir parodo jo aktualumą bei reikšmę ir Lietuvos, ir tarptautinėje baudžiamojoje politikoje.

¹⁶ G. Šatienė. Korupcijos socialinės ir teisinės apibrėžties įtaka korupcinių veikų tyrimo metodikų koncepcijos pokyčiams. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, teisė (01 S). Vilnius, 2008. P. 139-140.

¹⁷ A. Grzelak, F. Jasinski. Unia Europejska wobec korupcji. Przegląd najnowszych rozwiązań // Służba cywilna. 2004, nr 8. S. 104.